

Sürdürülebilir Enerji Temelli Turizm Uygulama Merkezi

UNITED NATIONS
DEVELOPMENT PROGRAMME

Sabancı
Üniversitesi

KÜRESEL YEŞİL DESTİNASYON STANDARTLARI VE İYİ UYGULAMA ÖRNEKLERİ

Nazlı Kayı
Ocak 2021

İçindekiler

1. Giriş.....	5
2. Yeşil Destinasyon Kavramı	5
2.1. Çerçeve Kavramlar	7
2.1.1. Sürdürülebilir Turizm.....	7
2.1.2. Döngüsel Turizm.....	8
2.1.3. Sorumlu Turizm.....	8
2.1.4. Eko Turizm	9
2.1.6. Yeşil Oteller / Restoranlar	10
2.2. Yeşil Destinasyon	10
2.2.1. Yeşil Destinasyon Kavramının Gelişimi.....	11
2.2.2. Yeşil Destinasyon Markalaşması	11
3. Yeşil Destinasyon Standartları	12
3.1. Yeşil Destinasyonlar Vakfı Standartları	12
3.1.1. Destinasyon Yönetimi	13
3.1.2. Doğa, Manzara ve Hayvanlar.....	14
3.1.3. Çevre ve İklim.....	15
3.1.4. Kültür ve Gelenek.....	15
3.1.5. Sosyal Refah	16
3.1.6. İş ve Misafirperverlik	16
2.2. Turizm için Yeşil Fikirler Projesi Standartları	17
2.2.1. Su	18
2.2.2. Yönetim ve İzleme	20
2.2.3. Enerji.....	21
2.2.4. Atık.....	21
2.2.5. Temizlik	22
2.2.6. Hava Kirliliği ve Emisyon.....	22
2.2.7. Ulaşım	23
2.2.8. Yeşil Satınalma.....	23
2.2.9. İletişim ve Çevre.....	24
2.2.11. Risk, Yangın ve Kimyasallar	24
2.2.12. Doğal ve Kültürel Miras	25
2.3. İşletmelere Yönelik Yeşil Turizm Standartları.....	25
2.3.1. Green Key	26
2.3.2. Green Globe	26

2.3.3. TourCert	27
2.3.4. Travelife.....	27
2.3.5. Green Tourism	28
2.3.6. Ecolabel.....	28
2.3.7. ISO 14001.....	28
2.3.8. Yeşil Yıldız.....	29
4. İyi Uygulama Örnekleri	30
4.1. Destinasyon Örnekleri.....	30
4.1.1. Slovenia Green	30
4.1.3. Bitez / Bodrum	30
4.1.4. São Tomé ve Príncipe.....	31
4.1.5. İsviçre	31
4.2. İşletme ve Tesis Örnekleri.....	32
5. Değerlendirme	39
6. Kaynaklar	40

Şekiller

Şekil 1 Yeşil Destinasyonlar Vakfı Logosu.....	12
Şekil 2 Yeşil Destinasyonlar Vakfı Standartları Ana Başlıkları.....	13
Şekil 3 Yeşil Destinasyonlar Vakfı Standartları – Destinasyon Yönetimi.....	13
Şekil 4 Yeşil Destinasyonlar Vakfı Standartları – Doğa, Manzara ve Hayvanlar.....	14
Şekil 5 Yeşil Destinasyonlar Vakfı Standartları – Çevre ve İklim.....	15
Şekil 6 Yeşil Destinasyonlar Vakfı Standartları – Kültür ve Gelenek.....	15
Şekil 7 Yeşil Destinasyonlar Vakfı Standartları – Sosyal Refah.....	16
Şekil 8 Yeşil Destinasyonlar Vakfı Standartları – İş ve Misafirperverlik.....	17
Şekil 9 Turizm için Yeşil Fikirler Projesi Görseli.....	17
Şekil 10 Turizm için Yeşil Fikirler Projesi Standartları Ana Başlıkları.....	18
Şekil 11 Turizm için Yeşil Fikirler Projesi Standartları - Su.....	19
Şekil 12 Turizm için Yeşil Fikirler Projesi Standartları – Yönetim ve İzleme.....	20
Şekil 13 Turizm için Yeşil Fikirler Projesi Standartları – Enerji.....	21
Şekil 14 Turizm için Yeşil Fikirler Projesi Standartları – Atık.....	21
Şekil 15 Turizm için Yeşil Fikirler Projesi Standartları – Temizlik.....	22
Şekil 16 Turizm için Yeşil Fikirler Projesi Standartları – Hava Kirliliği ve Emisyon.....	22
Şekil 17 Turizm için Yeşil Fikirler Projesi Standartları – Ulaşım.....	23
Şekil 18 Turizm için Yeşil Fikirler Projesi Standartları – Yeşil Satınalma.....	23
Şekil 19 Turizm için Yeşil Fikirler Projesi Standartları – İletişim ve Çevre.....	24
Şekil 20 Turizm için Yeşil Fikirler Projesi Standartları – Sosyal Sorumluluk.....	24
Şekil 21 Turizm için Yeşil Fikirler Projesi Standartları – Risk, Yangın ve Kimyasal Atıklar.....	25
Şekil 21 Turizm için Yeşil Fikirler Projesi Standartları – Risk, Yangın ve Kimyasal Atıklar.....	25
Şekil 23 Yeşil Destinasyonlar Vakfı Sitesinde Bitez Görseli.....	31

1. Giriş

Küçükköy'de "sürdürülebilir yeşil destinasyon modeli" oluşturulması ve turizm işletmelerinde enerji verimliliği, yenilenebilir enerji ve diğer sürdürülebilir turizm uygulamalarının yaygınlaştırılması amacıyla Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP), Enerjisa ve Sabancı Üniversitesi iş birliğinde "Sürdürülebilir Yeşil Destinasyon Modeli Oluşturulması" Projesi kapsamında "Küresel Yeşil Destinasyon Standartları ve Küresel İyi Uygulama Örnekleri" Raporu hazırlanmıştır.

Raporun hazırlanma sürecinde yerel ve uluslararası literatür taramasından yararlanılıp güncel literatür üzerinde durulmaya özen gösterilmiştir. İyi uygulama örnekleri için sertifikasyon sistemlerinin ışığında benzerlerinin arasında öne çıkan turizm işletmeleri ve destinasyonlar alanlarında literatüre kattıkları en iyi durum uygulaması pratikleri nedeniyle tercih edilmiştir. Yeşil destinasyon ve turizm işletmesi statüsüne sahip olmak için dikkat edilen adımlar ve kriterler alanında saygın ve güvenilir kabul edilen standart sahibi kurum ve kuruluşlar listelenmiştir.

Sürdürülebilir yeşil destinasyon kavramı, turizm odaklı olarak Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarına ulaşmada çevresel etkilerin yanı sıra sosyal ve ekonomik etkileri de kapsayacak önemli bir araç niteliğindedir. Yeşil destinasyonlar ve yeşil turizm işletmeleri; bıraktıkları en az düzeydeki etki ile sürdürülebilir gelecek için önemlidir.

2. Yeşil Destinasyon Kavramı

Yeşil destinasyon ve ilişkili olduğu çerçeve kavramların ortaya çıkış süreci sürdürülebilirlik kavramının sorgulanması ile başlamıştır. 1960'lardan itibaren sürdürülebilir kalkınma konusunda çeşitli çalışmalar yapılmış olup en kalıcı rapor, Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu'nun (WCED) ürettiği "Ortak Geleceğimiz"dir. 'Brundtland Raporu' olarak da bilinen raporda "Sürdürülebilir kalkınma, gelecek nesillerin kendi ihtiyaçlarını karşılama becerisinden ödün vermeksizin, günümüz ihtiyaçlarına cevap veren bir kalkınma şeklidir" olarak tanımlanmıştır (Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu,1987).

Kökleri 1992 Rio Dünya Zirvesi'ne (Earth Summit) uzanan gelişim süreci; Soğuk Savaş sonrası kurulan yeni dünya düzeninde Birleşmiş Milletler üye devletlerinin yakın ve uzak gelecekte karşılaşılabilecekleri tehdit ve zorluklar kapsamında sürdürülebilirlik çatısı altında dile getirilen endişe ve işbirliği çağırısı sonucu başlamış; günümüze kadar birçok değişimden geçse de ana odağı aynı kalmıştır. 1992 Earth Summit ya da resmi adıyla Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı (UNCED), Rio de Janeiro'da düzenlenmiş ve daha sonra Kyoto Protokolü ile Paris

Anlaşması'na temel oluşturan, Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'nin (UNFCCC) ortaya çıkmasına yol açmıştır. 1992 Earth Summit'in bir başka katkısı ise yerli halkların topraklarında çevresel bozulmaya neden olacak veya kültürel açıdan uygunsuz hiçbir faaliyette bulunulmaması konusundaki mutabakattır. Ayrıca, Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi de bu Zirve'de imzaya açılmıştır. Biyolojik Çeşitliliğin Korunması Sözleşmesi (CBD); biyolojik çeşitliliğin korunmasına, bileşenlerinin sürdürülebilir kullanılmasına ve genetik kaynakların faydalarının eşit ve adil paylaşılmasına odaklanmıştır.

Kavramların gelişmesine olanak sağlayan bir başka zirve de 2002 yılında Johannesburg'da düzenlenen Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi'dir. Zirvede sürdürülebilir şekilde düzenlenen turizm faaliyetlerinin; hedef destinasyondaki yoksulluğun azaltılmasında, çevresel ve kültürel mirasın korunmasında önemli bir aktör olduğu vurgulanmıştır. Hatta zirvede Dünya Turizm Örgütü (UNWTO) tarafından sunulan Yoksulluğu Ortadan Kaldırmak için Turizm (STEP) girişimi sunulmuştur. Sunulan girişim çerçevesinde, program kapsamına alınan bölgelerde sürdürülebilir turizm çalışmalarına yer vermek ve sürdürülebilir turizm aracılığı ile seçilen bölgelerin Milenyum Kalkınma Hedefleri'ne ulaşmasına katkıda bulunmak yer almaktadır.

2000 yılında gerçekleşen Birleşmiş Milletler Milenyum Zirvesi'nde Birleşmiş Milletler Milenyum Bildirgesi'nin kabul edilmesi ile ortaya çıkan Milenyum Kalkınma Hedefleri (MDGs) 2015 yılı için belirlenen 8 tane uluslararası hedeftir. MDG-7 çevresel sürdürülebilirlik olarak bilinen hedefin kapsamı turizmin kilit rol oynayabileceği bir alan yaratmıştır. Sorumlu ve sürdürülebilir turizm bu kapsamda destinasyonların ve şirketlerin turizmin, çevre ve kültürel miras üzerindeki etkilerini en aza indirirken ekonomik ve sosyal faydayı artırmaktadır. Dünya Turizm Örgütü (UNWTO) tarafından hazırlanan Turizm için Küresel Etik Kodlar (GCoE) sorumlu ve sürdürülebilir turizm için çerçeve sunmaktadır.

Milenyum Hedefleri'ne ulaşmak için belirlenen hedeflerin süresi 2015 yılında dolduğunda; hedefleri başarmak ve gelecekteki çerçeveyi oluşturmak için Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ya da Küresel Amaçlar 2015 Sonrası Kalkınma Gündemi'nde geliştirilmiş ve 2030 yılına kadar süre belirlenmiş, herkes için daha iyi ve sürdürülebilir gelecek kurmak hedeflenmiştir. Toplam 17 amaçtan ulaşan Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA); birçok anlamda yeşil destinasyon ve çerçeve kavramlarına katkıda bulunmaktadır. SKA 8-İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme Amacı altındaki başlıklarından biri 2030 yılına kadar, istihdam yaratan yerel kültür ve ürünleri teşvik eden sürdürülebilir turizmi destekleyen politikalar tasarlanması ve uygulanmasıdır. Yine SKA 12- Sorumlu Tüketim ve Üretim Amacı alt başlıklarından biri istihdam yaratan, yerel kültür ve ürünleri teşvik eden sürdürülebilir turizmin etkilerini inceleyen araçların geliştirilmesi ve uygulanmasıdır. Dünya Turizm Örgütü (UNWTO) bu amacın koruyucu ve sorumlu kuruluşu

olarak belirlenmiştir. Son olarak SKA 14 - Su Altındaki Yaşam Amacının alt başlığı 2030 yılına kadar su ürünleri yetiştiriciliği, balıkçılık ve turizmin sürdürülebilir yöntemi de dahil olmak üzere deniz kaynaklarının sürdürülebilir kullanımından küçük ada devletlerine ve az gelişmiş ülkelere ekonomik faydayı artırmaktır.

1992 Dünya Zirvesi ile başlayan; 2002 Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi, 2000 Milenyum Kalkınma Hedefleri ve 2015 Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ile devam eden süreç günümüzde yeşil destinasyon ve çerçeve kavramlarının gelişmesi için açılan yola taşları döşemiş ve kavramların nihai haline gelmesine katkı sağlamıştır.

2.1. Çerçeve Kavramlar

2.1.1. Sürdürülebilir Turizm

Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP) ve Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü (UNWTO) sürdürülebilir turizmi **“ziyaretçilerin, endüstrinin, çevrenin ve ev sahibi toplulukların ihtiyaçlarını ele alan, turizmin mevcut ve gelecekteki ekonomik, sosyal ve çevresel etkilerini tam olarak düşünen turizm türü”** şeklinde tanımlar. Genel olarak **sürdürülebilir turizm, turizmin destinasyon üzerinde olumlu ve olumsuz etkiler doğurduğunu kabul edip olumsuz etkileri en aza indirmeyi ve olumlu etkileri artırmayı hedefler** (Global Sustainable Tourism Council, 2018). Turizmi çevresel, ekonomik ve sosyo-kültürel boyutları ile ele alan sürdürülebilir turizm, uzun vadeli sürdürülebilirliği sağlamak için bu üç boyut arasında uygun bir dengenin kurulması ile ortaya çıkar. İlk defa 1987 yılında geliştirilen sürdürülebilir kalkınma konseptinin alt bileşeni olarak; gelecek nesillerin, kendi ihtiyaçlarını karşılama yeteneğinden ödün vermeden günümüzün ihtiyaçlarını karşılayan turizm modeli olarak tanımlanmıştır (Brundtland Report, 1987). Sürdürülebilir turizm için yapılan erken tanımlardan bir diğeri ise; sürdürülebilir turizmin bir bölgede canlılığını süresiz olarak sürdürebilen turizm formu olduğudur (Butler, 1999). Sürdürülebilir turizm; doğal ve insan kaynaklarından dengesiz yararlanmanın önüne geçmek için geliştirilmiş ve turizmin negatif etkilerini tamamen yok etmeye de olumlu etkilerini artırmayı hedeflemiştir. Sürdürülebilir turizm kavramı ortaya çıkana kadar turizmin çevre üzerindeki etkisi, su ve enerji tüketimi, kirlilik ve yerel halkın turizmin ekonomik sistemindeki yeri düşünülmemiş, bu da geleneksel turizmde yaşanan aşırılığa sebep olmuştur. Sürdürülebilir turizm ile birlikte gündeme gelen bir diğerkavram da insan kapasitesi (ziyaretçi kapasitesi) olmuştur. Destinasyonun insan kapasitesinin göz önüne alınması ile birlikte; turistik destinasyonlarda yaşanan yerel halk-turist dağılımındaki uçurum, turizm talebinin karşılanamaması, yükselen fiyatlar ve kapasite üstü insan yoğunluğu nedeniyle ortaya çıkan ya da çıkabilecek tahribat, atık gibi tehditler en aza indirilmeye çalışılmıştır. Hatta bazı

sürdürülebilir turizm tanımları; turizmin büyümesinin sınırlandırılmasını ve tamamen sürdürülebilirlik için çalışmasını ve yönetilmesini önerir (Bramwell, Lane, McCabe, Mosedale, Scarles, 2008). Sürdürülebilir turizm ile ilgili bir başka görüş ise sosyal turizm girişimleri ile desteklenebileceğidir (Cisneros-Martinez, McCabe, Fernandez-Morales, 2018). Sosyal turistleri desteklerken mevsimsellik ile ilgili sorunların ele alınabileceğini savunan bu görüş, sürdürülebilir turizm hedeflerine ulaşmak için sosyal turizmi bir yol olarak görür. Sürdürülebilir turizm üzerinde anlam birliği olmayan kavramlardan biridir. Farklı yorumlanışları ve farklı açılardan ele alınışları ile birçok karşılığı olan kavramın bir başka tanımlanışı da yerel toplulukların sınırlı bir süre boyunca kendi bölgelerinde ziyaretçileri davet etme, kabul etme ve ağırlama sürecidir (Higgins-Desbiolles, Carnicelli, Krolkowski, Wijesinghe, Boluk, 2019).

Sürdürülebilir turizm, destinasyondaki doğal ve kültürel mirası korurken aynı zamanda yerel toplulukların refahını ve o destinasyonu ziyarete gelen turistlerin memnuniyetini arttırmayı hedeflemektedir.

2.1.2. Döngüsel Turizm

Döngüsel turizm, döngüsel ekonominin turizmdeki yansımaya verilen addır. Turistlerin seyahatleri boyunca kendi deneyimlerinin üreticisi oldukları mantığından yola çıkılan bakışta bu kapsamda turistlerin de döngüsel ekonomi içerisinde itici güç olabileceklerine değinilir (Sørensen, Bærenholdt & Greve, 2020). **Döngüsel turizm; turizm çerçevesinde çevreye etkisi yüksek olan mal ve hizmetleri sınırlandırıp çevreye etkisi en az olan mal ve hizmet üretimini desteklemektedir** (Naydenov, 2018). Bu bağlamda döngüsel turizm sürdürülebilir turizm ile ortak paydada buluşmaktadır. Aslında döngüsel turizm; turizmde bulunan her aktörün çevreyi önceliklendirici bir yaklaşım ile hareket ettiği modeli destekler (Rodriguez, Florido, Jacob, 2020).

2.1.3. Sorumlu Turizm

Sorumlu turizm, Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarının birkaçına hitap eden, yapıldığı yerdeki geçim kaynaklarını iyileştirmeyi hedefleyip koruyan bölgenin gelişmesini amaçlayan turizm çeşididir (Burrai, Buda & Stanford 2019). Bu kapsamda turistler tarafından harcanan paranın yerel olarak dolaşım sağlaması vurgulanır. Aynı zamanda da turizmin ekonomik, sosyal, kültürel ve çevresel anlamdaki olumsuz etkilerini azaltmayı hedefler. Sorumlu turizm çerçevesinde turistlerden; yerel geleneklere değer vermeleri, yerel ekonomiyi desteklemeleri, bölgenin ekosistemine saygılı olmaları, doğal ve vahşi alanları ziyaret ederlerken dikkatli olmaları ve bölge hakkındaki bilgileri öğrenmeye açık olmaları beklenir (Alandis Travel, 2021). **Sorumlu turizm bir anlamda; turistler, yerel halk ve turizm sektörü arasında**

uyumlu bir denge yakalamayı amaçlar (Um & Yoon, 2021). Aynı zamanda da tüm paydaşlar ürettikleri ya da tükettikleri turizm faaliyetlerinden sorumludur. Sorumlu turizmde; aktörler başkalarına ve başkalarının bölgelerine saygılı, turizm çerçevesinde gerçekleştirdiği eylemlerde saygılı ve sorumludur (Leslie, 2012). Turizm çerçevesinde gerçekleştirilen eylemler yalnızca turistleri değil aynı zamanda hizmet sağlayıcıları da kapsamaktadır. Temelde sorumlu turizm; tıpkı sürdürülebilir turizm gibi sürdürülebilir kalkınma hedefleri ile aynı amaçtır. **Sürdürülebilir turizm ile birçok noktada kesişse de sorumlu turizmin farklılaştığı nokta sorumlu turizmde önerilen; bireyler, kuruluşlar ve işletmeler eylemleri ve eylemlerinin etkisi için sorumluluk almaları gerekliliğidir.** Ayrıca sorumlu turizm terimi; 1996 yılında Güney Afrika ulusal turizm politikasında kullanılmış ve yerel halkın refahını önceliklendirmiştir.

2.1.4. Eko Turizm

Eko turizm; turizm çerçevesinde doğal alanları ve cazibe merkezlerini incelerken bu alanlarda herhangi bir değişikliğe sebep olacak eylemlerden kaçınmak ve çevre üzerinde en aza yakın derecede etki bırakmaktır. Ekoturizm kavramı 1980'li yıllarda turizm gelirlerini korumak ve sürdürülebilirliği sağlamak amacıyla ortaya çıkmış; ortaya çıktığı zamanlardan günümüze kadar genellikle geleneksel turizm biçimleriyle birleştirilmiştir (Stronza, Hunt & Fitzgerald, 2019). Alternatif turizm türlerinden olan eko turizm sıklıkla doğal ve kültürel turizm ile karıştırılmaktadır (Mohd Noh, Razzaq, Mustafa, Nordin & İbrahim, 2020). En temel haliyle eko turizm; çevreyi koruyan, yerel halkı destekleyen ve bilgilendirici doğal alanlara yapılan sorumlu bir seyahat çeşididir ve koruma, topluluklar ve yorumlamaya dayanır (Uluslararası Ekoturizm Derneği, 2015). **Eko turizm ile biyolojik çeşitliliğin ve doğal alanların korunması hedeflenir, yerel toplulukların istihdamı ve güçlendirilmesi amaçlanır ve son olarak yorumlama ile birlikte kişilere deneyim kazandırılması hedeflenir.** Eko turizm faaliyetleri ile ilgili Uluslararası Ekoturizm Derneği (2021) tarafından belirlenen prensipler bulunmaktadır. Bu prensipler; eko turizm faaliyetlerinin fiziksel, sosyal, davranışsal ve psikolojik etkilerini en aza indirmek; çevresel ve kültürel farkındalık yaratmak; ev sahibi topluluklar ve misafirler için olumlu deneyimler sağlamak; doğal alanların korunması için fonlama sağlamak; yerel halk ve sektör çalışanları için ekonomik fayda sağlamak; ziyaretçilere ev sahibi bölgenin, siyasi, çevresel ve sosyal atmosferine karşı duyarlılık uyandıracak deneyimler sunmak; çevre için düşük etkili tesisler oluşturmak; yerli halkın haklarını ve manevi inançlarını tanıtp güçlendirmek şeklinde sıralanmaktadır. Eko turizm genellikle yerel perspektiften yorumlanmakla birlikte; çevre ve yerel topluluklar arasındaki bağlantıyı yorumlayan ve yerel topluluk ihtiyaçlarını düşünen bir turizm türü şeklinde de tanımlanır (Ocampo, Ebisa, Ombe & Escoto, 2018).

2.1.5. Green Conventions / Event Greening

Green conventions ya da diğer adıyla event greening; kongre ya da etkinliklerin çevreye en az etki ile düzenlenmesidir. Bu tarz etkinlikler düzenlenirken atık yönetimi, kaynak ve enerji kullanımı, seyahat ve yerel ulaşım ve tesis seçimi de dahil olma üzere etkinlik ile ilgili her şey çevreye saygılı şekilde tercih edilir. 1990'lı yılların başında ortaya çıkmış olan kavram küresel boyutta düzenlenen etkinliklerin çevreye birçok etki bıraktığı ve bu etkilerin fırsata çevrilebileceği düşüncesinden yola çıkmıştır (Katzel, 2007). Green conventions ya da event greening ile birlikte hedeflenen; **karbon emisyonu ve atıkları azaltmak; ekonomik, sosyal ve çevresel faydaları artırmak; yerel yatırımın artmasına katkıda bulunmak; sosyal etkiyi güçlendirip adil istihdam yaratmak; yerel halk üzerindeki olumsuz etkiyi azaltmak; tüm aktörlerin sürdürülebilirlik konusunda farkındalık kazanmasında rol oynamak; yerel biyolojik çeşitliliğin korunmasını sağlamak ve son olarak mal ve hizmetlerin eko tedarik ilkelerine uymasını uygulamak** şeklinde özetlenebilmektedir (Introduction to Event Greening, 2017).

2.1.6. Yeşil Oteller / Yeşil Restoranlar

Yeşil oteller; sürdürülebilirliğe odaklanan, karbon salımı, su kullanımı, atık ve elektrik kullanımını en aza indirmeyi hedefleyen otellerdir. Yeşil oteller sürdürülebilir malzemelerden inşa edilip faaliyete geçtiklerinde de çevreye minimum etki bırakma motivasyonu ile hareket eder. Karbon ayak izlerini de ya minimumda ya da sıfırda tutmayı hedefleyen yeşil oteller çevre dostu oteller ile benzerlik göstermektedir. **Yeşil oteller; su tasarrufu yaparak, enerji kullanımlarını ve katı atıkları azaltarak çevreye en az şekilde etki etmeyi hedeflerler** (Alexander & Kennedy, 2002). Aynı şekilde yeşil restoranlar ise; su verimliliğine, atık azaltımı ve geri dönüşüme, sürdürülebilir dayanıklı malzemelere, enerji verimliliğine ve çevresel olarak tercih edilen ürünlere önem veren restoranlardır. **Yeşil restoranlar; yerel olarak yetiştirilen ve organik gıdaları tercih eden enerjiyi verimliliğine özen gösteren katı atıkları sınırlandırmak için çabalayan sürdürülebilir menüsü ile müşterilerine hizmet veren restoranlar** şeklinde tanımlanabilmektedir (Jang, Chung & Kim, 2015).

2.2. Yeşil Destinasyon

Yeşil destinasyon kavramı; çevre ile ilgili içgörü sağlayıp doğaya verilen önemi artırmaktadır. **Yeşil destinasyonlar, geleneksel turizmin çevre üzerindeki olumsuz etkilerin en aza indiren ve yerel halkın kültürel bütünlüğünü artıran olanaklar sunan çevre dostu seçenektir.**

2.2.1. Yeşil Destinasyon Kavramının Gelişimi

Yeşil destinasyon tarihsel olarak destinasyonun kültürel ya da ekonomik kapsamı dışında doğrudan çevre dostu ve “iyi” turizm faaliyetleri kapsamında seyahati içerip günümüzde ise sürdürülebilir turizm ilkelerini kapsayacak şekilde genişleyen bir kavram olarak kullanılmaya başlanmıştır. Yer yer ekoturizm kavramı ile karıştırılan yeşil destinasyon kavramı, birbirlerinin tam karşılığı olmasalar da birbirlerini güçlendiren iki kavram olarak ele alınmaktadır. Yeşil destinasyon kavramı yapısal olarak üç farklı temelden güç alır; doğal çevre, toplum/insan çevresi ve güvenilirlik (Villagran, 2017). Yeşil destinasyonlar, eko verimli tüm uygulamaların ana konseptidir (Buckley, 2000). Ancak yeşil destinasyonlarda en çekince yaratan konu sahip olunan doğal varlıkların uygun şekilde korunması ve destinasyon ziyaretçileri tarafından özenli davranılıp davranılmayacağıdır (Methanuntakul, 2021).

2.2.2. Yeşil Destinasyon Markalaşması

Yeşil destinasyon markalaşması ile ilgili önemli nokta; markanın bünyesinde bulunan çevresel, ekonomik ve sosyal sermayeye karşı olan tutumudur; tüm bunların teşvik edilmesi ve tüketilmesi arasındaki çizginin korunmasına önem verilmektedir (Insch, 2011). Yeşil destinasyon stratejisi izlemek için motivasyonlar değişkenlik gösterse de **çevresel baskılara uyum, rekabet avantajı elde etme, kurumsal imajı iyileştirme ve ürün değerini artırma gibi temalar** daha baskın olarak görülmektedir (Chen, 2010; Liu & Cheung, 2016).

2.2.3. Yeşil Pazarlama

Yeşil pazarlama; **çevresel kirlilik, enerji tüketimi ve tükenbilir kaynaklara karşı duyarlılık gerektiren ve toplumun ihtiyacını tatmin etmede sorumluluk anlayışı içerisinde uzun vadeli karlılığı hedefleyen bir iş stratejisi** olarak tanımlanmaktadır (Erbaşlar, 2012: 95).

3. Yeşil Destinasyon Standartları

Yeşil destinasyon standartlandırmasında; Yeşil Destinasyonlar Vakfı Standartları ve Turizm için Yeşil Fikirler Projesi bilinen prestijli sertifikalandırma yöntemleridir. İki kuruluşun izledikleri prosedür birbirlerine benzer olsa da aynı değil kendilerine özgüdür.

Yeşil Destinasyonlar Vakfı Standartları için anlaşma imzalandıktan sonra vakıf tarafından gönderilen değerlendirme ve raporlama rehberi ile anlaşmaya taraf olanlar gerekli kriterler ile ilgili bilgileri vakfa iletir ve bilgilerin doğruluğu vakıf tarafından denetlenir. Destinasyonun standartları sürdürülebilir bir şekilde karşılayıp karşılamadığı iki yıl ara ile yapılan teknik denetim ile kontrol edilir.

Turizm için Yeşil Fikirler Projesi başarılı örnekleri internet sitesinde paylaşarak yeşil destinasyon olmak için bir yol haritası sunar. Projede yeşil etiketlere referans olarak; Austrian Ecolabel for Tourism, Authentic Bulgaria, Bilan Carbone, Bio Hotels, Ecocamping, Eco-dynamic Enterprise Label, EHE- Genuine and Interesting Estonia, EMAS, European Ecolabel for Tourist Accommodations, Green Globe, Green Key, Green Lodge, ISO 14001, PAN Parks ve Travelife alınır.

3.1. Yeşil Destinasyonlar Vakfı Standartları

Yeşil Destinasyonlar Vakfı Standartları, Avrupa Eko ve Tarımsal Turizm Merkezi (ECEAT) ile Avrupa Kıyı ve Deniz Birliği'nin (EUCC) inisiyatifleriyle ortaya çıkmış, temelinde sürdürülebilirliği değerlendiren bir standartlar bütünüdür. Küresel düşün yerel hareket et, güçlü yerel ekonomi ve şeffaflık olmak üzere üç prensibe bağlı olan Yeşil Destinasyonlar Vakfı Standartları bu prensipler ile ortak yerel hedeflere dayalı stratejik yaklaşımı, yerel işletmeler ile yerel topluluk arasında sinerji yaratmayı ve eylemlere karşı açıklığı hedefler.

Şekil 1 Yeşil Destinasyonlar Vakfı Logosu

Vakıf, standartları ile sorumlu turizm kapsamında faaliyet göstermek isteyen yerel topluluklara sertifikalandırma ile uluslararası tanınırlık kazanmalarına yardımcı olmakta ve kültürel mirasları, çevreyi, iklimi ve sunulan hizmetin kalitesini ölçerek değerlendirme yapmaktadır. Temeli Hollanda'da bulunan vakfın programından bugüne kadar 60 ülkeden 120'den fazla destinasyon yararlanmıştır. Vakfın standartları Birleşmiş Milletler tarafından onaylanmıştır ve Küresel Sürdürülebilir Turizm Konseyi'nin altında yürütülmektedir.

Şekil 2 Yeşil Destinasyonlar Vakfı Standartları Ana Başlıkları

3.1.1. Destinasyon Yönetimi

Destinasyon yönetimi kriteri taahhüt ve organizasyon; planlama ve geliştirme; izleme ve raporlama; yasal ve etik uyum kategorileri altında değerlendirilmektedir.

Şekil 3 Yeşil Destinasyonlar Vakfı Standartları – Destinasyon Yönetimi

- **Taahhüt ve organizasyon kategorisi;** sürdürülebilirlik koordinatörü, yönetim yapısı, vizyon, eğitimli koordinatör ve turizm sektörü katılımını kapsayan değerlendirme ölçütleridir. Sürdürülebilirlik koordinatörü sürdürülebilir destinasyon yönetimi kapsamında gerekli sorumlulukları yerine getirip raporlayan ve uygulayan kişi olarak faaliyetlerini sürdürür. Yönetim yapısı, destinasyonun yönetiminin boyut ve ölçek olarak koordineli bir şekilde sürdürülebilir turizm destinasyonu adımlarını hem finansal hem de yönetsel olarak yerine getirebilecek kapasitesi olup olmaması ile ilgilidir. Vizyon, kurumun paydaşları ve iletişim dilinde sürdürülebilirliği entegre etmesini

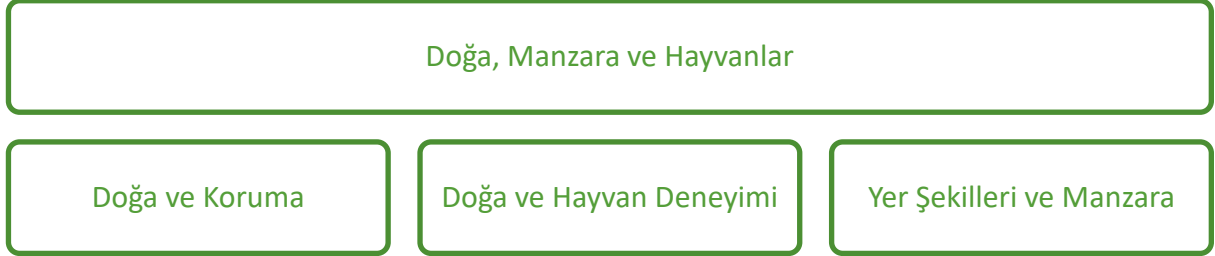
değerlendirirken eğitimli koordinatör ya da takım destinasyonda sürdürülebilirlik ile ilgili yeterli çalışmaları, gelişmeleri ya da yönetim faaliyetlerinin yapılmasıdır. Turizm sektörü katılımı destinasyonun yönetim organizasyonunun yereldeki özel ve kamu sektörü ile sürdürülebilirlik adına yapılan çalışmalarda iş birliği içerisinde olmasını kapsar.

- **Planlama ve geliştirme kategorisi;** destinasyon varlık envanteri, mevcut durum değerlendirmesi ya da diğer adıyla turizm etki değerlendirmesi, turizm politikası, planlama süreçlerinin şeffaflığı, turizm eylem planı, eylem planında yer alan paydaşlar, ziyaretçi yönetimi ve finansal stratejiyi kapsayan değerlendirme ölçütleridir.
- **İzleme ve raporlama kategorisi;** göstergeler, inceleme ve değerlendirme, düzeltici önlemler, iletişim, kayıtlar, yönetim raporlaması ve kamu raporlamasını kapsayan değerlendirme ölçütleridir.
- **Yasal ve etik uyum kategorisi;** yasal gereksinimlere genel bakış, yasal uyum, etik kod, yolsuzluk, uyumsuzluk ve adil rekabet ile sorumlu kamu alımlarını kapsayan değerlendirme ölçütleridir.

3.1.2. Doğa, Manzara ve Hayvanlar

Doğa, manzara ve hayvanlar kriteri doğa ve koruma, doğa ve hayvan deneyimi, yer şekilleri ve manzara kategorileri altında değerlendirilmektedir.

Şekil 4 Yeşil Destinasyonlar Vakfı Standartları – Doğa, Manzara ve Hayvanlar

- **Doğa ve koruma kategorisi;** doğanın korunması, doğal kaynakların korunması, egzotik türler, yaban hayatın korunması, turizmin doğa üzerindeki etkilerinin izlenmesini kapsayan değerlendirme ölçütleridir.
- **Doğa ve hayvan deneyimi kategorisi;** sorumlu doğa ve yaban hayatı deneyi ile turizmde tutsak hayvanları kapsayan değerlendirme ölçütleridir.
- **Yer şekilleri ve manzara kategorisi;** tek başına bir değerlendirme ölçütüdür.

3.1.3. Çevre ve İklim

Çevre ve iklim kriteri arazi kullanımı ve kirlilik, su yönetimi, sürdürülebilir hareketlilik, atık ve geri dönüşüm, enerji ve iklim değişikliği ile iklim değişikliğine uyum kategorileri altında değerlendirilmektedir.

Şekil 5 Yeşil Destinasyonlar Vakfı Standartları – Çevre ve İklim

- **Arazi kullanımı ve kirlilik;** çevresel riskler, hava kirliliği, gürültü, ışık kirliliği ve arazi kullanımı ile planlamasını kapsayan değerlendirme ölçütleridir.
- **Su yönetimi;** su kaynağı, su kalitesini izleme, su kalitesi yanıtı ve atık su arıtmayı kapsayan değerlendirme ölçütleridir.
- **Sürdürülebilir hareketlilik;** yumuşak hareketlilik, toplu taşıma, seyahat ve iklim ile karbon telafisini kapsayan değerlendirme ölçütleridir.
- **Atık ve geri dönüşüm;** katı atık azaltma, atık ayırma, atık bertarafını kapsayan değerlendirme ölçütleridir.
- **Enerji ve iklim değişikliği;** azaltılmış enerji tüketimi ve azaltılmış fosil yakıt bağımlılığını kapsayan değerlendirme ölçütleridir.
- **İklim değişikliğine uyum;** kategorisi tek başına bir değerlendirme ölçütüdür.

3.1.4. Kültür ve Gelenek

Kültür ve gelenek kriteri kültürel miras ile insanlar ve gelenek kategorileri altında değerlendirilmektedir.

Şekil 6 Yeşil Destinasyonlar Vakfı Standartları – Kültür ve Gelenek

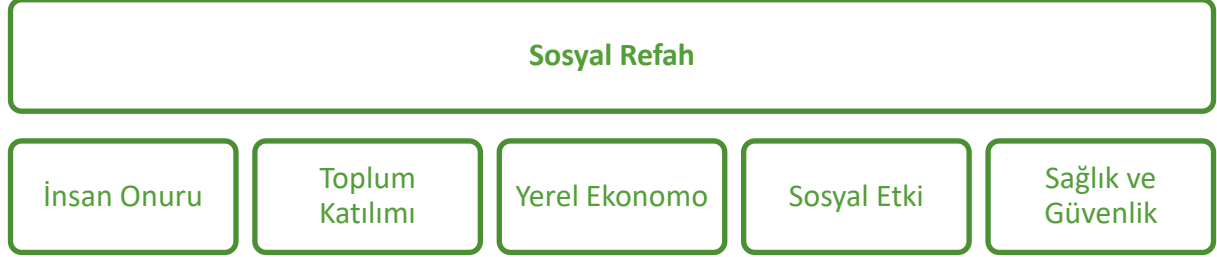
- **Kültürel miras;** kültürel mirasın korunması, kültürel eserlerin korunması ve turizmin kültür üzerindeki etkilerinin yönetilmesini kapsayan değerlendirme ölçütleridir.

- **İnsanlar ve gelenek;** soyut miras ile özgünlüğe saygıyı kapsayan değerlendirme ölçütleridir.

3.1.5. Sosyal Refah

Sosyal refah kriteri insan onuru, toplum katılımı, yerel ekonomi ve sağlık ile güvenlik kategorileri altında değerlendirilmektedir.

Şekil 7 Yeşil Destinasyonlar Vakfı Standartları – Sosyal Refah

- **İnsan onuru; mülkiyet hakları;** yeniden yerleşim, yerli ve yerel haklar, yerli fikri mülkiyet, insanların korunması, kanunların kamuya açıklanması ve insan haklarının izlenmesini kapsayan değerlendirme ölçütleridir.
- **Toplum katılımı;** sakinlerin planlamaya dahil olması, sakinlerin sürdürülebilir turizm hakkında bilgilendirilmesi, paydaşların katkıları, sakinlerin memnuniyeti ve toplumun güçlendirilmesini kapsayan değerlendirme ölçütleridir.
- **Yerel ekonomi;** özel sektör katkısının optimize edilmesi, yerel ürün ve hizmetlerin teşvik edilmesi, ekonomik etkilerin izlenmesi ve sosyo-ekonomik kalkınmayı kapsayan değerlendirme ölçütleridir.
- **Sosyal etki;** sosyal etkileri optimize etme, gayrimenkul kullanımı ve mevsimselliği kapsayan değerlendirme ölçütleridir.
- **Sağlık ve güvenlik;** sağlık, güvenlik önlemleri ve müdahale, sağlık ve güvenlik izleme ile kriz ve acil durum müdahalesini kapsayan değerlendirme ölçütleridir.

3.1.6. İş ve Misafirperverlik

İş ve misafirperverlik kriteri iş katılımı, bilgi ve pazarlama ile ağırlama kategorileri altında değerlendirilmektedir.

- **İş katılımı;** sürdürülebilirlik standartları, sertifikalı kuruluşların yayınlanması, su tüketimi, atık su arıtma, katı atık, enerji ve sera gazı, eşit ve adil istihdam, tur rehberi uygulama kuralları, ürün geliştirmeyi kapsayan değerlendirme ölçütleridir.
- **Bilgi ve pazarlama;** saygılı tanıtım, doğru tanıtım, hassas yerlerde ziyaretçi davranışı, ziyaretçilere sürdürülebilirlik bilgisi, çevirmen bilgisi ve yeşil destinasyon değerlendirmesini kapsayan değerlendirme ölçütleridir.
- **Ağırlama;** ziyaretçi izleme, ziyaretçi memnuniyeti, ziyaretçi anketinde sürdürülebilirlik ve erişilebilirliği kapsayan değerlendirme ölçütleridir.

2.2. Turizm için Yeşil Fikirler Projesi Standartları

Turizm için Yeşil Fikirler Projesi, üç Avrupa ülkesindeki 5 kuruluştan gelen bir ekip tarafından Avrupa Komisyonu, Erasmus+ programı kapsamında fonlanarak oluşmuştur. Fonlanan proje ile temel hedef sürdürülebilir turizmin ölçütlerini somutlaştırarak daha net veriler elde edip kıyaslama şansı sayesinde olumlu yönde iyileşmeleridir. 2015 yılında fonlanan Avrupa için Turizmde Yeşil Fikirler Projesi günümüzde sunduğu kategoriler ile bir standartlar bütünü sunmaktadır.

Şekil 9 Turizm için Yeşil Fikirler Projesi Görseli

Şekil 10 Turizm için Yeşil Fikirler Projesi Standartları Ana Başlıkları

Su	Yönetim ve İzleme	Enerji	Atık
Temizlik	Hava Kirliliği ve Emisyon	Ulaşım	Yeşil Satın Alma
İletişim ve Çevre	Sosyal Sorumluluk	Risk, Yangın ve Kimyasallar	Doğal ve Kültürel Miras

2.2.1. Su

Su kategorisi kapsamında; çamaşırların yeniden kullanım programları ve kullanılan çamaşırların azaltılması, su denetimi ve kıyaslama, su tüketiminin izlenmesi, su sistemi denetimi ve bakımı, su borularının yeterli yalıtımı, verimli su armatürlerinin montajı, akış kısıtlayıcılar, havuz bakımı, bahçeler için yerli bitkilerin seçilmesi, tuvaletlerde kullanılan suyun azaltılması, yağmur suyu ve gri su geri dönüşümü ile yeşil alanların bakımı bulunmaktadır.

Su		
Çamaşırların yeniden kullanım programları ve kullanımın azaltılması	Su denetimi ve kıyaslama	Su tüketiminin izlenmesi
Su Sistemi Denetimi ve Bakımı	So Borularının Yeterli Yalıtımı	Verimli Su Armatürlerinin Montajı
Akış Kısıtlayıcılar	Havuz Bakımı	Bahçeler için Yerli Bitkilerin Seçilmesi
Tuvaletlerde Kullanılan Suyun Azaltılması	Yağmur Suyu ve Gri Su Dönüşümü	Yeşil Alanların Bakımı

- **Çamaşırların yeniden kullanım programları ve kullanımın azaltılması;** havlu ve yatak örtülerinin yeniden kullanımının sağlanması ile ilgili kriterdir. Bu kriter konuklara net bilgi verilmesi, yeterli miktar ve büyüklükte havlunun sunulması ve personel eğitimi ile sağlanır.
- **Su denetimi ve kıyaslama;** su kullanımının ölçülmesi ile ilgilidir. Konuk ve gece başına kullanım, toplam tüketim ve misafir gece sayısı ile kıyaslanır.
- **Su tüketiminin izlenmesi;** temizlik personeli tarafından musluk ve tuvaletlerin günlük kontrolü ile su sızıntılarının önüne geçilmesi ve boru bağlantıları ile ilgili periyodik kontrollerdir.
- **Su sistemi denetimi ve bakımı;** Vanalar, borular, boru izolasyonu, havalandırıcılar ve ısı eşanjörleri gibi ekipmanların düzenli olarak teknik ekip tarafından denetlenmesi ve hasar görmüş olanların bakım görmesidir.
- **Su borularının yeterli yalıtımı;** Isı transferi sırasında enerji israfını en aza indirmek için tüm su boruları yeterince yalıtımlı olması ile ilgili standarttır.
- **Verimli su armatürlerinin montajı;** Daha verimli armatür türlerinin yüksek tasarruf potansiyeli ve nispeten yüksek değiştirme sıklığında olmasıdır.
- **Akış kısıtlayıcılar;** Daha yüksek akış hızı hissi yaratmak için valften çıkarken genişleyen ve daha yüksek bir ısıtma verimliliği elde etmek için daha az sızırma oluşturan basınçlı su akışına hava verilmesi ile ilgili standarttır.

- **Havuz bakımı;** Başta taşan ve sıçrayan suyu toplamak ve yeniden sirküle etmek için havuzun etrafına drenaj bariyerleri monte edilmesi olmak üzere tasarrufu artıran birçok başka havuz ile ilgili standarttır.
- **Bahçeler için yerli bitkilerin seçilmesi;** Bölgenin iklimine uyum sağlamaları, bitkinin, ihtiyaç duyduğu güneş ışığı saatleri, su tüketimi ve hastalık veya böcek istilasına karşı direnç gibi kriterlerin göz önüne alındığı standarttır.
- **Tuvaletlerde kullanılan suyun azaltılması;** Tuvaletlerin düzenli olarak kontrol ve bakımı ile ilgili kriterdir.
- **Yağmur suyu ve gri su dönüşümü;** Bu tür suların tuvaletler ya da bahçe için kullanımı ile ilgili kriterdir.
- **Yeşil alanların bakımı;** Yeşil alanların arıtılmasında kimyasal kullanımın sınırlanması ve doğru bitki kombinasyonlarını seçilmesi ile ilgili kriterdir.

2.2.2. Yönetim ve İzleme

Yönetim ve izleme kategorisi kapsamında; yeşil iç kaplamalar, otel satın alma politikası, yönetim ve çevre bilinci, otel çevre programı, bulut parlaması ve enerji yönetimi izleme bulunmaktadır.

Şekil 12 Turizm için Yeşil Fikirler Projesi Standartları – Yönetim ve İzleme

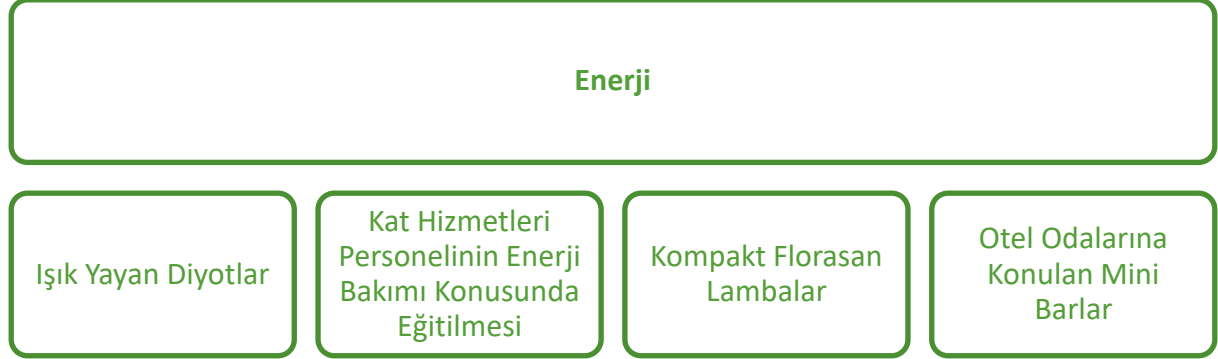

- **Yeşil iç kaplamalar;** Boyalarda, yapıştırıcılarda, halılarda ve tekstillerde kullanılan çözücülerin azaltılması veya bitkilerden ve doğal kaynaklardan elde edilen daha az zararlı maddelerle değiştirilmesi ile ilgili kriterdir.
- **Otel satın alma politikası;** Satın alınan ürünler için adil ticareti teşvik eden ve bağımsız ve güvenilir kuruluşlar tarafından verilen eko etiketli ürünleri tercih edilmesi ile ilgili kriterdir.
- **Yönetim ve çevre bilinci;** müşterilerin sürdürülebilirlik ve çevre hakkında bilgilendirilmesi ile ilgili kriterdir.
- **Otel çevre programı;** Otel yönetiminin çevreyi önceliklendirici ve koruyucu politikalar izlemesi ile ilgili kriterdir.
- **Enerji yönetimi izleme;** Enerji kullanımı ile ilgili temel bilgileri edinmek için enerji kullanımının izlenmesi ile ilgili kriterdir.

2.2.3. Enerji

Enerji kategorisi kapsamında; ışık yayan diyotlar, kat hizmetleri personelinin enerji bakımı konusunda eğitilmesi, kompakt floresan lambalar, otel odalarına konulan mini barlar bulunmaktadır.

Şekil 13 Turizm için Yeşil Fikirler Projesi Standartları – Enerji

- **Işık yayan diyotlar;** Verimli bir aydınlatma şekli olan ışık yayan diyotların kullanımı ile ilgili kriterdir.
- **Kat hizmetleri personelinin enerji bakımı konusunda eğitilmesi;** Sürekli personel eğitimi ve açık raporlama prosedürlerini esas alan kriterdir.
- **Kompakt floresan lambalar;** kompakt floresan lambaların kullanımı ile ilgili kriterdir.
- **Otel odalarına konulan mini barlar;** Otel odalarına mini bar koymak yerine mini menü oluşturmak ile ilgili kriterdir.

2.2.4. Atık

Atık kategorisi kapsamında; kimyasal atıklar ve tehlikeli atıklar, kağıt/karton atıklarının işlenmesi, atık ayırma, gıda israfının azaltılması ve kullanılmış yağların dönüştürülmesi bulunmaktadır.

Şekil 14 Turizm için Yeşil Fikirler Projesi Standartları – Atık

- **Kimyasal ve tehlikeli atıklar;** Tehlikeli ve kimyasal atıkların ayrı olarak toplanması ile ilgili kriterdir.
- **Kağıt/karton atıklarının işlenmesi;** Kağıt ve karton atık toplamada hacmin azaltılması ve geri dönüştürülmesi ile ilgili kriterdir.
- **Atık ayırma;** Atıkları ayırtmak, geri dönüştürülmesi veya mümkün olduğunca az kirletecek şekilde işlenmesi ile ilgili ve personel ile müşteriler için sıralamayı kolaylaştırmak ile ilgili kriterdir.
- **Gıda israfının azaltılması;** Gıda israfının önüne geçilmesi ile ilgili kriterdir.
- **Kullanılmış yağların dönüştürülmesi;** Kullanılmış yemeklik yağın klasik atık çuvallarına uygun şekilde atılması veya kanalizasyona akmayacak şekilde toplanması ile ilgili kriterdir.

2.2.5. Temizlik

Temizlik kategorisi kapsamında; verimli ve düşük etkili temizlik bulunmaktadır.

Şekil 15 Turizm için Yeşil Fikirler Projesi Standartları – Temizlik

- **Verimli ve düşük etkili temizlik;** Temel olarak mikrofiber bez ve paspasların ve ekotetikli veya daha az zararlı temizlik kimyasallarının yeşil tedarikini uygulanması ile ilgili kriterdir.

2.2.6. Hava Kirliliği ve Emisyon

Hava kirliliği ve emisyon kategorisi kapsamında; klima ve alternatif ulaşım modları bulunmaktadır.

Şekil 16 Turizm için Yeşil Fikirler Projesi Standartları – Hava Kirliliği ve Emisyon

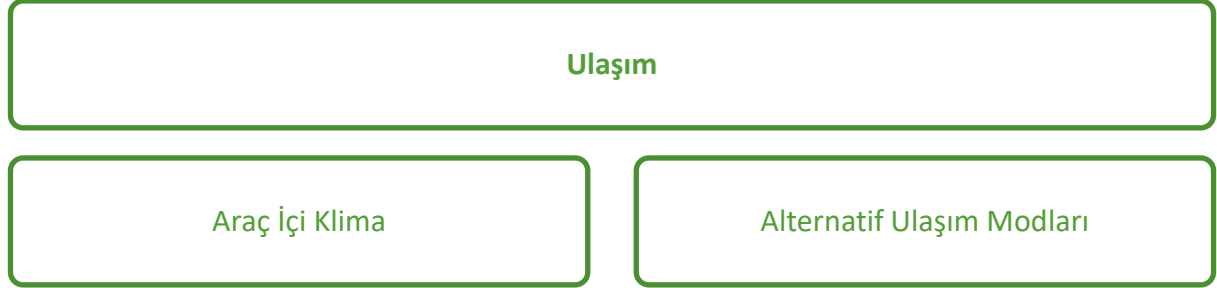

- **Klima;** Gerekmediği sürece klima kullanılmaması ve kullanıldığında da sıcaklık ayarının dış sıcaklığın 4 veya 5°C altında sınırlandırılması ile ilgili kriterdir.
- **Alternatif ulaşım;** Araba dışında alternatif ulaşım sunulması ile ilgili kriterdir.

2.2.7. Ulaşım

Ulaşım kategorisi kapsamında; hava kirliliği ve emisyon kategorisinde bulunan klima ve alternatif ulaşım bir kez daha yer almaktadır.

Şekil 17 Turizm için Yeşil Fikirler Projesi Standartları – Ulaşım

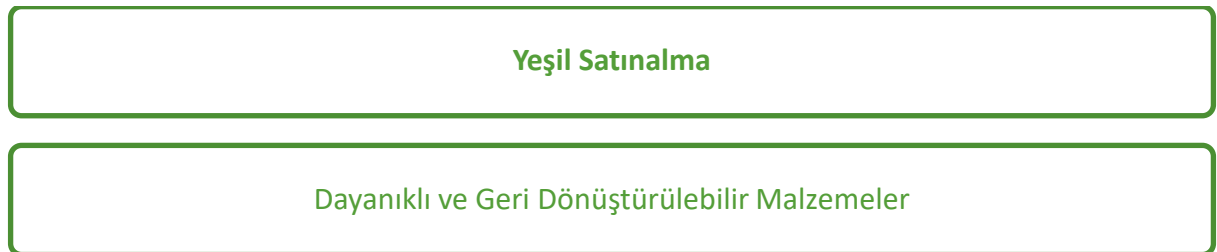

- **Klima;** Gerekmediği sürece klima kullanılmaması ve kullanıldığında da sıcaklık ayarının dış sıcaklığın 4 veya 5°C altında sınırlandırılması ile ilgili kriterdir.
- **Alternatif ulaşım;** Araba dışında alternatif ulaşım sunulması ile ilgili kriterdir.

2.2.8. Yeşil Satın Alma

Yeşil satın alma kategorisi kapsamında; dayanıklı ve geri dönüştürülebilir malzemeler yer almaktadır.

Şekil 18 Turizm için Yeşil Fikirler Projesi Standartları – Yeşil Satın Alma

- **Dayanıklı ve geri dönüştürülebilir malzemeler;** Ahşap, metal, karton ve geri dönüştürülmüş kağıt gibi doğal, geri dönüştürülebilir malzemelerin seçilmesi ile ilgili kriterdir.

2.2.9. İletişim ve Çevre

İletişim ve çevre kategorisi kapsamında; sürdürülebilirliği iletmek ve yerel biyolojik çeşitlilik hakkında iletişim çalışmalarına yer vermek bulunmaktadır.

Şekil 19 Turizm için Yeşil Fikirler Projesi Standartları – İletişim ve Çevre

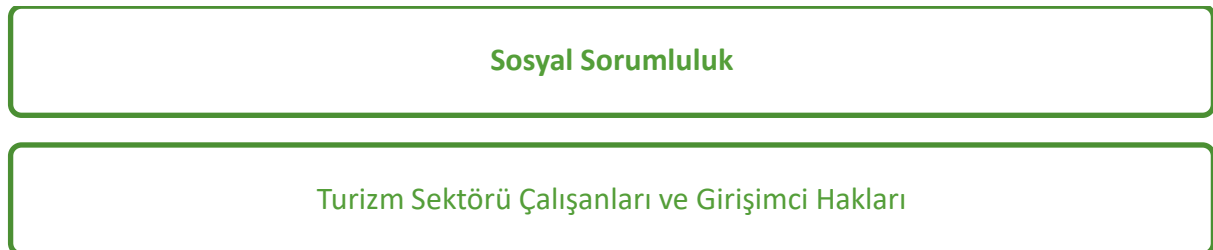

- **Sürdürülebilirliği iletmek;** İletişim çalışmalarında sürdürülebilirlik mesajına önem vermek ile ilgili kriterdir.
- **Yerel biyolojik çeşitlilik hakkında iletişim çalışmalarına yer vermek;** Otel bahçesine yöresel bitkiler ve bunların yiyecek, içecek, ilaç veya dekorasyon için nasıl kullanılacağı hakkında bilgiler içeren etiketler konulması ile ilgili kriterdir.

2.2.10. Sosyal Sorumluluk

Sosyal sorumluluk kategorisi kapsamında; turizm sektöründe çalışanların ve girişimcilerin hakları bulunmaktadır.

Şekil 20 Turizm için Yeşil Fikirler Projesi Standartları – Sosyal Sorumluluk

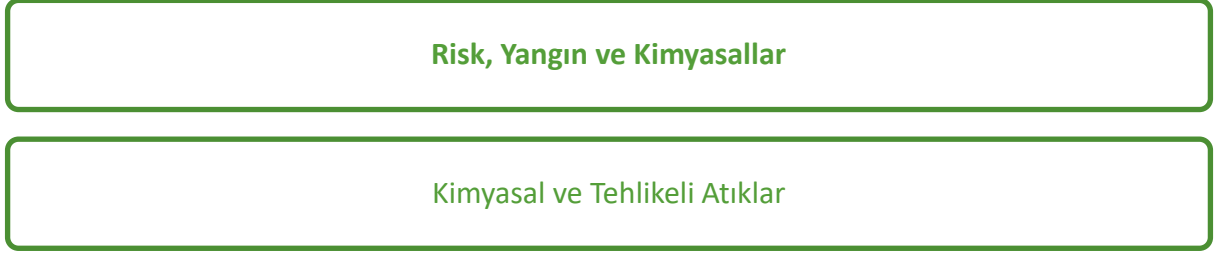

- **Turizm sektörü çalışanları ve girişimci hakları;** Küresel Turizm Etik Kurallarına göre turizm endüstrisindeki çalışan ve girişimcilerin haklarını gözetmek ile ilgili kriterdir.

2.2.11. Risk, Yangın ve Kimyasallar

Risk, yangın ve kimyasallar kategorisi kapsamında; kimyasal ve tehlikeli atıklar bulunmaktadır.

- **Kimyasal ve tehlikeli atıklar;** Tehlikeli ve kimyasal atıkların ayrı olarak toplanması ile ilgili kriterdir.

2.2.12. Doğal ve Kültürel Miras

Doğal ve kültürel miras kategorisi kapsamında; bahçeler için yerli bitkilerin seçilmesi ve yeşil alanların bakımı bulunmaktadır.

- **Bahçeler için yerli bitkilerin seçilmesi;** Bölgenin iklimine uyum sağlamaları, bitkinin, ihtiyaç duyduğu güneş ışığı saatleri, su tüketimi ve hastalık veya böcek istilasına karşı direnç gibi kriterlerin göz önüne alındığı standarttır.
- **Yeşil alanların bakımı;** Yeşil alanların artırılmasında kimyasal kullanımın sınırlanması ve doğru bitki kombinasyonlarını seçilmesi ile ilgili kriterdir.

2.3. İşletmelere Yönelik Yeşil Turizm Standartları

İşletmelere yönelik yeşil turizm standartları için akreditasyon sağlayan birçok farklı kurum ve kuruluş bulunmaktadır. Bunlardan başlıcaları; Green Key, Green Globe, TourCert, Travelife, Green Tourism, Avrupa Komisyonu tarafından geliştirilen Ecolabel ve ISO 14000 olarak bilinmektedir.

2.3.1. Green Key

Green Key; Çevre Eğiti Vakfı (FEE) tarafından şart koşulan kriterlere uygun olan işletmelere sağladığı eko-etiket ile çevresel sorumluluk ve sürdürülebilir operasyon alanında mükemmellik standardı belirler. Bu etiket ile işletmeler FEE tarafından belirlenen kriterlere bağlı olacaklarına dair taahhütte bulunur. Green Key belirlediği standartlar ile yalnızca işletmenin sürdürülebilir

ya da çevre dostu olmasıyla değil aynı zamanda çalışan personelin konu hakkında bilgi sahibi olmasıyla ve işletmeye gelen ziyaretçilerin de sürece dahil edilmesi ile ilgilenir. Bu alanda kuruluşlara eğitim desteği de sağlar. Kuruluşların çevre ayak izlerini azaltmaları için onları teşvik eder. Kuruluşlara verilen eko-etiket hem sahada hem de saha dışında denetlenir ve üçüncü kişiler tarafından onaylanır. Kökleri Danimarka'ya dayanan Green Key; Dünya Turizm Örgütü, Birleşmiş Milletler Çevre Konseyi ve Küresel Sürdürülebilir Turizm Konseyi tarafından tanınmaktadır (Green Key Global, 2021). Türkiye'de program 2011 yılından bu yana Türkiye Çevre Eğitim Vakfı (TÜRÇEV) tarafından yürütülmektedir.

2.3.2. Green Globe

Green Globe; Dünya Turizm Örgütü'ne üye ve Küresel Sürdürülebilir Turizm Konseyi tarafından tanınan bir kuruluş olarak işletmelere turizm alanında standartlar sunmaktadır. Green Globe tarafından standartları karşılayan işletmeler temelde; mümkün olan en üst sürdürülebilirlik düzeyinde hizmet vermeyi, malzemelerin yeniden kullanımını, geri dönüşüm yapmayı, enerji ve su kullanımlarını yönetmeyi, buldukları destinasyonun kültürel mirasını ve kültürünü

korumaya yatırım yapmayı, sürdürülebilirlik planını hayata geçirmeyi, yerel kültüre saygı göstermeyi, iş gücünde çeşitliliği ve kapsayıcılığı teşvik etmeyi, eşitliği, sağlığı, refahı ve insan haklarını desteklemeyi, çocuk sömürsünü yasaklayan küresel sözleşmeler doğrultusunda hareket etmeyi taahhüt ederler. Covid-19 salgınından sonra standart kriterlerine dahil olan personel ve ziyaretçi sağlığı ile ilgili maddelerle birlikte, Green Globe işletmeleri 44 farklı kriter ve 385'in üzerinde uyumluluk ile değerlendirir (Green Globe, 2021). Türkiye'de Ekopartner firması tarafından temsil edilen Green Globe, sadece tesislerin değil, tur operatörleri, cruise gemileri, fuar ve kongre merkezleri, organizasyon şirketleri, spa ve sağlık merkezleri, restoranlar,

taşımacılık şirketleri gibi turizm sektöründe çok geniş bir yelpazenin sürdürülebilirliğe adım atması için çalışmaktadır.

2.3.3. TourCert

TourCert; kökleri kate Umwelt & Entwicklung, İspanyol kalkınma kuruluşu olan ACSUD Segovias ve Tourism Watch iş birliğine dayanan ve Avrupa Komisyonu tarafından desteklenen turizm işletmelerinde kurumsal sosyal sorumluluğun ekolojik ve sosyal yönler ile bütünleştirilmesini standardize eden ve turizmde sürdürülebilirlik ile inovasyon konusunda uluslararası kabul almış bir kuruluştur. TourCert sertifikasyon sisteminin temel amacı, turizm işletmelerinin enerji verimliliğini ve çevresel performanslarını iyileştirmektir. Değerlendirme kriterleri arasında bulunan, konuklara iklim dostu ulaşım seçenekleri sunulması, üretilen atıkların izlenmesi ve çevresel olarak sürdürülebilir şekilde atık yönetimi yapılması, elektrik tüketiminin takip edilmesi, çalışanların eğitimlerine önem verilmesi, yerel ürün kullanımı, yerel ortaklarla işbirliği içerisinde olunup olunmadığı ve su tüketimi yönetimi gibi birçok farklı alan bulunmaktadır (TourCert, 2021).

2.3.4. Travelife

Travelife; turizm endüstrisi tarafından turizm endüstrisi için tasarlanmış tek standarttır. Birleşik Krallık temelli olan kuruluş, standartlarını Küresel Sürdürülebilir Turizm Konseyi'ne göre düzenli olarak güncellemektedir. Toplam 163 kriterden oluşan standart, işletmelerin çevresel, finansal ve sosyal etkilerini iyileştirmeye yöneliktir. Kriterler genel hatlarıyla insan hakları, iş gücü, topluluk katılımı ve çevresel etkiler üzerinedir (Travelife, 2021).

2.3.5. Green Tourism

Green Tourism; turizm işletmelerine enerji kullanımı, su tasarrufu, verimli ve çevre dostu atık imhası, etik satın alma, yerel ve mevsimlik konaklama, gıda israfını en aza indirme, biyolojik çeşitliliği teşvik etme ve tamamen sürdürülebilir bir bakış açısını benimsetme konusunda sunduğu standartlar ile sertifikalandırma sağlar. Yerel topluluklarda yatırımı

ve gelişmeyi savunarak işletmelerin yerel halka katkıda bulunmasını ve sürdürülebilirliğin bir parçası haline gelmelerini destekler. İşletmelerin mevsimlik sebze meyve kullanımını teşvik eder; yerel kültürü, sanatı, zanaatı seyahat tecrübesine dahil etmelerini destekler ve böylece gelen konukların destinasyon deneyimini tam anlamıyla tecrübe edebileceklerinin altını çizer. Düşük karbonlu gelecek için işletmeleri döngüsel ekonomi, ekolojik ve kültürel çeşitlilik hakkında bilgilendirir (Green Tourism, 2021).

2.3.6. Ecolabel

Ecolabel; Avrupa Birliği Komisyonu tarafından buldukları süre boyunca yüksek çevre standartlarını karşılayan ürün ile hizmetlere verilen çevresel mükemmellik etiketidir. 1992 yılından beri verilen Ecolabel; üretim sürecinde daha az atık ve karbondioksit üretmeye teşvik ederek döngüsel ekonomiyi desteklemektedir. Turizm işletmelerinin Ecolabel alabilmeleri için değerlendirildikleri kriterler arasında; çevre yönetim sistemleri, personel eğitimleri, konuklar için

bilgilendirme ve tüketim izleme gibi belli başlı adımlar bulunurken her kriter kendi içinde detaylandırılır (EU Ecolabel - Environment - European Commission, 2021).

2.3.7. ISO 14001

ISO 14001; işletmelerin çevresel sorumluluklarını yönetmelerine yardımcı olan standartlar bütünüdür. Yaşam döngüsü kriterleri göz önüne alınarak oluşturulan standart belirli çevresel performans kriterlerini belirlemez (ISO, 2021).

2.3.8. Yeşil Yıldız

Yeşil Yıldız belgelendirme sistemi T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından yürütülen; çevrenin korunmasını, çevre bilincinin geliştirilmesini ve turistik konaklama işletmelerinde çevreye duyarlı uygulamaların teşvik edilmesini amaçlayan çevreye duyarlılık kampanyasıdır. Puanlama ve sınıflandırma sistemi ile işletmeleri değerlendiren Yeşil Yıldız; enerji, su, çevreye zararlı maddelerin kullanımı, atık maddelerin azaltılması, enerji verimliliğinin artırılması, yenilenebilir enerji kullanımının teşviki, konaklama işletmelerinin yatırımın başından itibaren çevreye uyumu, tesisin çevreye uyumu, çevre güzelleştirici etkinlikler, ekolojik mimari, çevreye duyarlılık konusunda eğitim ve ilgili kurum/kuruluşlar ile iş birlikleri olarak sıralanan kriterlerden oluşur. Belgelendirme için işletmenin bütün kriterlerini yerine getirmesi değil; işletmenin türüne göre temel kriterlere sahip olması beklenmektedir. Asgari puanlama yolu ile işleyen sistemde işletmeler kapasitelerine göre sınıflandırılmış ve çevreye etkileri göz önüne alınmıştır. Temel kriterleri yerine getiren işletmeler Yeşil Yıldız belgesi ile “Çevreye Duyarlı Tesis” unvanı kazanmaktadır. Aynı zamanda Yeşil Yıldız değerlendirme kriterleri Avrupa Birliği Ecolabel etiketi ile uyumludur (Çevreye Duyarlılık Kampanyası: Yeşil Yıldız, 2021).

4. İyi Uygulama Örnekleri

İyi uygulama örnekleri kapsamında ulusal ve uluslararası düzeyde verilebilecek çeşitli örnekler bulunmaktadır. Ancak Yeşil Slovenya ve Bodrum örnekleri literatüre kattıkları ve sergiledikleri başarı ile öne çıkan iki örnek olmuştur.

4.1. Destinasyon Örnekleri

4.1.1. Slovenia Green

Slovenya; Merkez Avrupa'da bulunan dağları, gölleri ve kayak merkezleri ile bilinen bir ülkedir. 2019 yılında elde edilen verilere göre ülkeyi 6 milyondan fazla turist ziyaret etmekte ve 15 milyondan fazla geceleme yapılmaktadır. 2020 yılında elde edilen verilere göre 2 milyon nüfusu bulunan ülkenin yüzölçümü 20,712 kilometre kareyken Yeşil Slovenya markalaşması ile turistlere sürdürülebilir turizm deneyimi sunmaktadır. Doğal güzellikleriyle ünlü Slovenya, sürdürülebilir kalkınma için bir rol model olarak kabul ediliyor. Slovenya kendini 5 yıldızlı deneyimler için yeşil, butik bir destinasyon olarak konumlamakta bu sayede yalnızca turizm gelirini artırmakla kalmayıp, aynı zamanda ziyaretçileri dört mevsime yayıp, alt destinasyonlar arasında daha eşit bir şekilde dağıtmaktadır.

Slovenya, sürdürülebilirlik konularını sistematik ve stratejik bir şekilde ele almaktadır. Tüm paydaşlarını Slovenya Turizminin Yeşil Programı sertifikasyonu ile birleştirmiştir. Sürdürülebilir turizmi bir ekonomik motor haline getirmek için ulusal ve yerel yöneticiler ortak çalışmaktadır. Böylece destinasyonlar, tedarikçiler ve yerel paydaşlar sürece aktif olarak dahil edilmektedirler.

Slovenya'nın başkenti Ljubljana'daki potansiyel aşırı turizm sorunu, yeni destinasyonlar ve tematik ürünler yaratarak çevre kasabaların çekiciliğini güçlendirerek engellenmektedir.

4.1.3. Bitez / Bodrum

Muğla ilinde bulunan Bodrum ilçesi, Türkiye'nin önde gelen sahil turizmi destinasyonları arasındadır. Bodrum ilçesinin yeşil destinasyon olma hedefi kapsamında pilot yöre olarak Bitez seçilmiş ve Yeşil Destinasyonlar Vakfı tarafından oluşturulan haritada yer alma sürecini tamamlamıştır.

Şekil 23 Yeşil Destinasyonlar Vakfı Sitesinde Bitez Görseli

4.1.4. São Tomé ve Príncipe

Az bilinen bir Afrika ülkesi olan São Tomé ve Príncipe, iki adadan oluşmaktadır. Bu küçük ülke sürdürülebilir turizm konusunda yükselen bir yıldız haline gelmiştir. Sao Tome ve Principe, turizmin çevresel ve toplumsal etkisini minimize etmek için minimum etki ve maksimum deneyim politikası uygulamaktadır.

Oteller Biyosfer Sorumlu Turizm Standardı sertifikasyonu almaktadır. Yerel üretime ve istihdama destek olmaktadır. Dizele bağımlılığı ortadan kaldırmayı amaçlamaktadırlar. Daha sonra PLUS programı yaratılıyor. Bu programla biyolojik çeşitliliği korumak, yerel kültürü ve toplumu canlandırmak, sürdürülebilir iş ve kalkınma uygulamalarına bağlılık amaçlanmaktadır.

4.1.5. İsviçre

Dünyada doğa denince ilk akla ülkelerden biri olan İsviçre aynı zamanda sürdürülebilir turizm konusunda da lider bir ülkedir. İsviçre’de çoğu otel güneş ve jeotermal enerji kaynaklarından yararlanarak, enerji tasarrufunda öncülük yapmaktadır. Tourism Switzerland, karbon ayak izini azaltmayı ve ülkenin el değmemiş güzelliklerini korumak amacıyla bisiklet turları ve yaban hayatı

deneyimleri sunmaktadır. İsviçreli Gençlik Yurtları (Youth Hostels) gibi paydaşlar sundukları değeri ekonomi, sosyal uyumluluk ve ekoloji olmak üzere üç prensip üzerine oturtmaktadır. SwitzerlandMobility, ülkeyi tren, otobüs, yürüyüş, bisiklet, kano gibi karbon nötr seyahat seçeneklerini keşfetmeye teşvik etmektedir. Popüler destinasyon Flims Laax Falera, CO₂ emisyonları, aşırı enerji tüketimi ve gıda israfı gibi çevresel etkileri en aza indirip, Greenstyle Vakfı aracılığıyla sürdürülebilirlik girişimlerini desteklemektedir.

4.2. İşletme ve Tesis Örnekleri

İyi uygulama örnekleri kapsamında işletme ve tesisler için farklı ülkelerden çeşitli örnekler mevcuttur. Avrupa için Turizmde Yeşil Fikirler standartları baz alınarak verilebilecek iyi uygulama örnekleri aşağıda sıralanmıştır.

4.2.1. Inspira Santa Marta Hotel

Portekiz'de bulunan Inspira Santa Marta Hotel; iş amacıyla gelen turistlere yönelik hizmet vermektedir. 2010 yılından beri hizmet veren otel, Feng-Shui ilkeleriyle uyumlu, çevreye saygılı ve konuklarında farkındalık yaratmayı hedefleyen bir işletmedir.

Ülke: Portekiz

İnternet Sitesi:

<http://www.inspirahotels.com/>

Otel Tarzı: İş Oteli

Tasarruf:

Elektrik tüketimi: %25, Su kullanımı: %1

Otelin enerji tüketimini azaltmak için zemininde ısı yalıtım sistemi ve mantar kaplama bulunmaktadır. Alanında çokça ödül sahibi olan otelin en son yeniliği ise karbon sıfır internet sitesi olmuştur. Green4Network %0 CO₂ sertifikası, otelin herhangi bir CO₂ emisyonu olmadan 50kWh yenilenebilir enerji üretimi yoluyla internet sitesiyle ilişkili karbon ayak izinin telafisini sağladığını ve yıllık 20Kg karbonun atmosfere salımını önlediğini doğrulamıştır.

Sürdürülebilirlik için otelde; çift camlı pencereler, odalardaki elektrik ve elektronik ekipmanları kontrol etmek için kartlı sistem ana kontrol anahtarı, aydınlatma ve iklimlendirmeyi kontrol eden bina yönetim sistemi, güneş enerjisi, kullanılmadığı zamanlarda elektronik cihazların ve ışıkların kapatılması, saat 23.00'ten sonra açık kalan ekipmanların günlük olarak izlenmesi, yılın mevsimine göre ısıtma, misafirler ve çalışanlar arasında farkındalık yaratmak, olumlu

alışkanlıkları teşvik etme ve karbon salımını telafi etme gibi adımlar yer almaktadır. Atık konusunda; çalışanların atık yönetimi konusunda sürekli eğitilmesi, konuklara otelin atık yönetimi politikası ve uygulamaları hakkında bilgi verilmesi, kağıt kullanımını azaltmaya yönelik prosedürler, kağıtların yeniden kullanılması; otel rehberi, telefon rehberleri ve gazetelerin yalnızca çevrimiçi ulaşımda olması, paketleme geri alma tedarikçileri politikası, polistiren paketlerin kabul edilmemesi, otelin tüm alanlarının geri dönüşüm kutuları ile donatılması gibi politikalar takip edilmektedir.

Otel; ISO14001, Green Globe, Green Key ve Travelife tarafından sertifikalandırılmıştır.

4.2.2. Boutiquehotel Stadhalle

Avusturya'da bulunan Boutiquehotel Stadhalle; iş amacıyla gelen turistlere yönelik hizmet vermektedir. Otel, kentsel alanlarda dünyanın ilk sıfır enerji dengesi otelidir.

Ülke: Avusturya

İnternet Sitesi:

<http://www.hotelstadhalle.at/>

Otel Tarzı: İş Oteli

Tasarruf:

Elektrik tüketimi: %44, Su kullanımı: %15

Sıcak su ve ısıtma: %1

Doğaya ve kaynaklara saygılı olma ilkesi ile hareket eden otel, ısıtma için güneş enerjisi kullanırken sifonlar için yağmur suyu kullanmaktadır. Konuklarını da doğaya ve çevreye bırakılan etkiye karşı duyarlı hale getirme konusunda çalışmalar yürüten otel; tren ya da bisiklet ile ulaşımını sağlayan konuklara %10 indirim politikası uygulamaktadır. Konuklara sunulan yiyecekler organik tarım ile üretilmiş yiyeceklerden oluşmaktadır. Konukların taksit ihtiyaçlarında ulaşım yalnızca hibrit taksitlerle sağlanmaktadır. Otelde kullanılan tüm temizlik malzemeleri biyolojik olarak parçalanabilir materyallerden tercih edilmiştir.

Otel, EcoLabel ve Green Brand tarafından sertifikalandırılmıştır.

4.2.3. Hotel Adler

Almanya'da bulunan Hotel Adler; tatil amacıyla gelen turistlere yönelik hizmet vermektedir. Almanya'nın Kara Orman bölgesinde bulunan otel, mevsimlik ve yerel ürünlere sahip mutfağı ile ünlenmiştir.

Ülke: Almanya

İnternet Sitesi: <http://adler-feldberg.de/en/>

Otel Tarzı: Tatil Otel

Tasarruf: Sıcak su kullanımı: %100

Otel; yerel çiftçiler, kasaplar ve fırıncılar ile iş birliği içerisinde çalışmaktadır. Yenilenebilir enerji kullanılan otelde aynı zamanda enerji ve atık yönetimi sıkı bir şekilde takip edilmekte ve alkali temizlik ürünleri kullanılmaktadır. Bunların yanı sıra hem personel hem de konuklar için eğitimler verilmektedir.

4.2.4. Seehotel Wiesler

Almanya'da bulunan Seehotel Wiesler; SPA oteli olarak hizmet vermektedir. Kara Orman bölgesinde bulunan otel, doğal ürünler kullanıp ekolojik ilkeleri takip ederken konuklarına hem doğayı deneyimleme hem de doğanın korunması konusunda bilinçlenme fırsatı sunmaktadır.

Ülke: Almanya

İnternet Sitesi: <https://www.seehotel-wiesler.de>

Otel Tarzı: SPA Oteli

Tasarruf:

Elektrik tüketimi: %12

Su kullanımı: %52

Isınma: %91

Otelde yenilenebilir enerji kaynaklarının %95'i kullanılmakta ve elektriğin %100'ü hidroelektrik ve fotovoltaik, odun yongası yoluyla ısı ve solartermik ile üretilmektedir. Otelde, yiyecek servislerinde ambalaj sunulmamakta ve otel odalarında sabun ile duş jeli dolmuş kaplarında bulunmaktadır. Tuvaletler ve ofisler için yüksek kaliteli geri dönüştürülmüş kağıt

kullanılmaktadır. Seehotel Wiesler, 65'i organik etiketli 250'den fazla farklı bölgesel ürün sunmaktadır.

Konuklara sunulan yiyecekler yerel ürünlerden oluşmakta, yerel çiftçilerle birlikte, yerel biyoçiftlikten kalan peynir altı suyundan SPA tedavisi için vücut losyonu oluşturan çeşitli ürünler üretmekte, buzdolapları tarafından üretilen ısıtma, sıcak su üretmek için kullanılmakta, buharının ürettiği ısı mutfak için sıcak su ısıtmak için kullanılmakta, tek kullanımlık terlikler yerine resepsiyonda ücretsiz olarak sağlanan çok amaçlı biyo terlikler verilmektedir.

4.2.5. Hotel Chateau Montagne

Bulgaristan'da bulunan Hotel Chateau Montagne; iş oteli olarak hizmet vermektedir.

Ülke: Bulgaristan

İnternet Sitesi: <http://hotel-cm.com/>

Otel Tarzı: İş Oteli

Tasarruf: Elektrik tüketimi: %25

Otelde sürdürülebilirlik için personel eğitimine önem verilmektedir. Boş odalarda açık olan televizyon ve lambalar kapatılıp perdeler yazın kapatılırken kışın açılmaktadır. Bina ve pencere yalıtımına önem verilmiştir. Otelde kullanılan tüm ampuller enerji tasarrufludur. Otelin çatısında bulunan güneş panelleri otel için sıcak su sağlamaktadır.

4.2.6. Pühajarve Spa & Holiday Resort

Estonya'da bulunan Pühajarve Spa & Holiday Resort; SPA oteli olarak hizmet vermektedir. SPA ile yerel olarak üretilen organik yiyecekleri birleştiren otel, merkezi ısıtmasını biyoyakıtlar ile sağlamaktadır.

Ülke: Estonya

İnternet Sitesi: <https://www.pyhajarve.com/>

Otel Tarzı: SPA Oteli

Tasarruf: Elektrik tüketimi: %10

Sıcak su kullanımı: %40

Otelin çatısında bulunan güneş panelleriyse otelin sıcak su ihtiyacını karşılamaktadır. Çevre dostu uygulamalara önem verilen otelde kullanılan tüm ampuller enerji tasarruflu olup yeşil alanlar için pestisit kullanılmamaktadır. Yerelde bulunan üreticiler ile iş birliğinde bulunan otelde, süt ürünleri, fırın işleri, yumurta, sebze ve meyve gibi ürünler hem konukların yerel lezzetleri deneyimlemesine imkân tanır hem de yereli kalkındırmaya katkıda bulunur.

Otel, Green Key tarafından sertifikalandırılmıştır.

4.2.7. Vihula Manor

Estonya'da Lahemaa Milli Parkı'nda buluna Vihula Manor; tatil oteli olarak hizmet vermektedir.

Ülke: Estonya

İnternet Sitesi: www.vihulamanor.com

Otel Tarzı: Tatil Oteli

Otel; doğal kaynaklardan tasarruf sağlayıp, su ve elektrik enerjisi tüketimini azaltan hizmetler sunmakta, ayırma ve yeniden işleme yoluyla atıkları azaltılmakta, çoğu atık suyu temizlenmekte, doğal temizlik maddelerini kullanmakta, yerel gıda malzemelerini tercih etmekte, ekolojik ve doğal ürünleri satmakta, çalışan eğitimine önem vermekte, konukları çevre ilkeleri konusunda eğitmekte ve doğa dostu etkinlikleri tanıtmak için "Yeşil Gün" organizasyonu düzenlemektedir. Sürdürülebilirlik için; güneş panellerinin su ısıtımı için kullanılması, jeotermal ısıtma tercih edilmesi, SPA ürünlerinin %100 çevre dostu olması, otel bahçesinde çeşitli otlar, domatesler, salatalık yetiştirilmesi, serada sadece yağmur suyu kullanılması ve organik atıkların kompostlaştırılması gibi politikalar izlenmektedir.

Otel Green Key tarafından sertifikalandırılmıştır.

4.2.8. Ecohostel Looming

Estonya'da bulunan Ecohostel Looming; hostel olarak hizmet vermektedir.

Ülke: Estonya

İnternet Sitesi: <http://loominghostel.ee/eng/>

Otel Tarzı: Hostel

Hostelde sürdürülebilirlik için; kullanılan mobilyaların %99'u yeniden kullanılmakta, su ve elektrikte tasarrufuna dikkat edilmekte, doğal malzemeler ve doğa dostu ürünler tercih edilmekte, kullanılan tüm temizleyicilerde eko ya da doğa dostu etiketinin olmasına önem verilmekte, temizlikte ayrıca soda ve sirke kullanılmakta, biyolojik atıklar kompost solucanları tarafından solucan gübresine dönüştürülmekte, çalışanlar çevresel sorumluluklar konusunda eğitilmekte, konuklar çevreye karşı sorumlu davranma konusunda teşvik edilmekte, konuklara ulaşım için bisiklet sunulmakta ve ikinci el kıyafet satılmaktadır.

Hostel, Green Key tarafından sertifikalandırılmıştır.

4.2.8. Narköy

Kocaeli Kerpe'de bulunan Narköy; otel, çiftlik ve eğitim merkezi olarak hizmet vermektedir. Nar Eğitim ve Danışmanlık Merkezi'nin eğitim odaklı sürdürülebilir turizm merkezi ve organik tarım çiftliğidir.

Ülke: Türkiye

İnternet Sitesi: <http://www.narkoy.com>

Otel Tarzı: Otel ve eğitim merkezi

Otel bölgeden elde edilen malzemeler ile doğal peyzaja uyumlu tasarlanmıştır. Tasarım ekolojik anlayışla yapılmıştır. Su, güneş panelleri tarafından ısıtılmakta, yağmur suları biriktirilerek tuvaletlerde kullanılmakta, tesiste kullanılan kanalizasyon sistemi ile kirli, atık sular arıtılmakta

ve ahşap pelletler ve kütükler ısınmada kullanılmaktadır. Televizyon kullanılmamakta ve oda tasarımları, konukları birbiriyle ve doğayla yakınlaşmaya teşvik etmektedir.

Ayrılmış tarım alanlarına ilave olarak, binaların arasında, konukların ve çalışanların serbestçe ürün toplayabileceği bahçeler yer almaktadır. Restoranın tasarımı, içinde ve dışında otların büyümesine olanak sağlayan yeşil bir duvarı kapsamaktadır. Kullanılan gıdaların %80'i yerinde üretilmektedir. Hasat edilenlere, meyveler, sebzeler, tahıllar, tohum ve çeşitli otlar da dahildir. Ekmek, unlu mamuller, süt, tereyağı, peynir, reçel meyve kompostoları ve sebze konserveleri üretilmekte ve depolanmaktadır. Ata tohumlarının saklandığı bir depo mevcuttur. Mevsimi uzatmak için iki adet sera bulunmaktadır. Koyunlar, keçiler, tavuklar, kediler, köpekler, ördekler mevcuttur. Ücretli çalışanlar ve düzenli turistlere ek olarak, Workaway, Organik Çiftliklerde Dünya Çapında Fırsatlar (WWOOF) ve TATUTA gibi gönüllülük esaslı gelenler de vardır.

Narköy, Karadeniz sahilindeki Kandıra Ormanları ile dağların arasında İstanbul'a birkaç saat mesafede olan Kerpe'de yer almaktadır. İşletmenin sahiplerinden Nardane Kuşçu, (yöre halkının ve ziyaretçilerin tanımıyla Nar Anne) Narköyü, "Doğanın uygunluğuna ve imkanlarına göre şekillendirilmiş, coğrafyasına saygılı, ürünlerini kendi yetiştiren, çağdaş bir yaşam ve eğitim merkezi" olarak tanımlamaktadır.

5. Değerlendirme

Küresel Yeşil Destinasyon Standartları ve Küresel İyi Uygulama Örnekleri Raporu çerçevesinde hem dünyadan hem de Türkiye’den standart ve iyi uygulama örneklerine değinilmiştir. Yeşil destinasyon kavramının oluşmasında etkili olan zaman çizelgesi ve küresel olaylara; kavramın oluşmasını destekleyen çerçeve kavramlara yer verilmiştir. İyi uygulama örneklerinin verilmesinde rol oynayan standart ve kriterler detaylı olarak ele alınmıştır. İyi uygulama örneklerinin hem turizm işletmeleri hem de destinasyonlar için araştırılmıştır. Bu kapsamda ortaya çıkan bulgular; yeşil destinasyon kavramının oluşmasında 1992 Dünya Zirvesi ile başlayan sürecin Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ile iyice güçlendiği ve olgunlaştığı yönündedir. Yine aynı şekilde açıkça görülmektedir ki turizm işletmeleri için belirlenen standart ve kriterler genel olarak elektrik, su, enerji ve atık kategorileri üzerine yoğunlaşmaktadır. Bu kategoriler ile bağlantılı olan temizlik gibi kriterler her ne kadar bireysel olarak ele alınsa da temelde yine enerji ve su verimliliği ile bağdaşmaktadır. İyi turizm işletmeleri örneklerinde ise alanlarında başarılı örnekler çıkaran ülkeler Estonya ve Almanya olarak görülmektedir.

Rapor hazırlık sürecinde dünya genelinde yeşil destinasyon, sürdürülebilir destinasyon, döngüsel ekonominin işlediği destinasyonlar ve eko-turizm destinasyonları kavramlarına yönelik artan bir ilgi olduğu görülmüştür. Bu kavramlar büyük oranda kesişen kriterlere sahiptir. Bu kriterler bir bütün olarak ele alındığında bir turistik destinasyonun yeşil ya da sürdürülebilir olmasında destinasyonun yönetilmesi, işletmelerin ve çekiciliklerin çevreye duyarlı olmaları ön plana çıkmaktadır.

Covid-19 salgını sonrasında önemi hızla artan bu kavramlar ve kriter setlerinin turizmin geleceğini belirleyen temel unsurlardan olacağı anlaşılmaktadır. Bu nedenle destinasyonların yalnızca çevresel ya da sosyal kaygılarla değil, ekonomik kaygılarla da bu konuyu ele almaları önemli olacaktır.

Buradan hareketle destinasyonların “yeşil” olma hedefine ulaşmaları için ortak bir gündeme, standart uygulama adımlarına ve ölçülebilir göstergelere ihtiyaçları bulunmaktadır. Bu koşullar ülkelere ve destinasyonlara göre değişiklik gösterebilecektir. Bu nedenle uluslararası deneyimlerden yararlanan, ulusal politikalar ve prosedürlerle uyumlu ve yerel koşulları dikkate alan yeşil turizm stratejilerinin ve eylemlerinin tanımlanması faydalı görülmektedir. Bununla birlikte ulusal ve uluslararası ölçekte standartların tanımlanması beklenmelidir. Bu standartların tanımlanması için pilot uygulamalar ve bu uygulamalardan edinilen tecrübelerin geliştirilmesi beklenmelidir.

6. Kaynaklar

Alandis Travel. An A-Z of Sustainable Tourism Definitions. (n.d.). Retrieved December 20, 2021 from <https://alandistravel.com/sustainable-tourism/definitions/>

Alexander, S., & Kennedy, C. (2002). Green hotels: Opportunities and resources for success.

Bramwell, B., Lane, B., McCabe, S., Mosedale, J., & Scarles, C. (2008). Research perspectives on responsible tourism. *Journal of Sustainable Tourism*, 16(3), 253–257. Crossref

Buckley, R. (2000). Neat trends: current issues in nature, eco- and adventure tourism. *International Journal Of Tourism Research*, 2000(2), 437-444. doi: 10.1002/1522-1970(200011/12)2:6<437::AID-JTR245>3.0.CO;2-#.

Burrai, E., Buda, D. M., & Stanford, D. (2019). Rethinking the ideology of responsible tourism. *Journal of Sustainable Tourism*.

Butler, R. W. (1999). Tourism: An evolutionary perspective. In J. G. Nelson, R. Butler, & G. Wall (Eds.), *Tourism and sustainable development: A civic approach* (2nd ed., pp. 33–63). University of Waterloo.

Chen, Y. S. (2010). Towards green loyalty: driving from green perceived value, green satisfaction, and green trust. *Sustainable Development*. doi: 10.1002/sd.500.

Chen, C.C., Lai, Y.H.R., Petrick, J.F., & Lin, Y.H. (2016). Tourism between divided nations: An examination of stereotyping on destination image. *Tourism Management*, 55, 25-36. Doi: /10.1016/j.tourman.2016.01.012

Cisneros-Martínez, J. D., McCabe, S., & Fernández-Morales, A. (2018). The contribution of social tourism to sustainable tourism: A case study of seasonally adjusted programmes in Spain. *Journal of Sustainable Tourism*, 26(1), 85–107. Crossref

Erbaşlar, G. (2012). Yeşil Pazarlama. *Mesleki Bilimler Dergisi*. 1(2), 94-101.

Green ideas for tourism for Europe. English. (n.d.). Retrieved December 6, 2021, from <http://www.greentourism.eu/>.

Green key. Green Key. (n.d.). Retrieved December 6, 2021, from <https://www.greenkey.global/>

Higgins-Desbiolles, F., Carnicelli, S., Krolikowski, C., Wijesinghe, G., & Boluk, K. (2019). Degrowing tourism: Rethinking tourism. *Journal of Sustainable Tourism*.

Insch, A. (2011). Conceptualization and anatomy of green destination brands. *International journal of culture, tourism and hospitality research*.

Jang, S.Y.; Chung, J.Y.; Kim, Y.G. Effects of environmentally friendly perceptions on customers' intentions to visit environmentally friendly restaurants: An extended theory of planned behavior. *Asia Pac. J. Tour. Res.* 2015, 20, 599–618.

Katzel, C. T. (2007). *Event greening: Is this concept providing a serious platform for sustainability best practice* (Doctoral dissertation, Stellenbosch: University of Stellenbosch).

Leslie, D. (Ed.). (2012). *Responsible tourism: Concepts, theory and practice*. CABI.

Methanuntakul, K. (2021, November). The emerging green destination: An empirical study of Phatthalung's value-based identity. In *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science* (Vol. 881, No. 1, p. 012050). IOP Publishing.

Mohd Noh, A. N., Razzaq, A. R. A., Mustafa, M. Z., Nordin, M. N., & Ibrahim, B. (2020). Sustainable Community Based Ecotourism Development. *PalArch's Journal of Archaeology of Egypt/Egyptology*, 17(9), 5049-5061.

Ocampo, L., Ebisa, J. A., Ombe, J., & Escoto, M. G. (2018). Sustainable ecotourism indicators with fuzzy Delphi method—A Philippine perspective. *Ecological indicators*, 93, 874-888.

Rodríguez, C., Florido, C., & Jacob, M. (2020). Circular economy contributions to the tourism sector: A critical literature review. *Sustainability*, 12(11), 4338.

Sørensen, F., Bærenholdt, J. O., & Greve, K. A. G. M. (2020). Circular economy tourist practices. *Current Issues in Tourism*, 23(22), 2762-2765.

Stronza, A. L., Hunt, C. A., & Fitzgerald, L. A. (2019). Ecotourism for conservation?. *Annual Review of Environment and Resources*, 44, 229-253.

Um, J., & Yoon, S. (2021). Evaluating the relationship between perceived value regarding tourism gentrification experience, attitude, and responsible tourism intention. *Journal of Tourism and Cultural Change*, 19(3), 345-361.

Villiagran, M. A. C. (2016). *Green Destination Image: Construction, Projection, Perceptions* (Doctoral dissertation, Griffith University, Australia).

Pakarinen, N. (2015). Geçiş Uygulamaları: Ekoturizm'de Sürdürülebilir Kalkınma Eğitimi Uppsala Üniversitesi, No:267 31pp,30 ECTS,hp